

7. ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΑΤΙΡΑ

ΜΙΑ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑ ενδιαφέρουσα κατηγορία μέσα στην ποιητική παραγωγή του Σολωμού είναι αναμφίβολα τα σατιρικά του. Σχηματικά θα μπορούσαμε να τα διακρίνουμε σε δύο θεματικές ομάδες: (α') την προσωπική σάτιρα, που αντιπροσωπεύεται από τα νεανικά (1824) *Η Πρωτοχρονιά*, *Το Ιατροσυμβούλιο*, *Η Βίξιπα*, δροσερά ευτράπελα κείμενα για τον «ντοτόρο το Ροϊδή», και (β') την κοινωνική σάτιρα, όπως το σατιρικό *Όνειρο* (1826), η *Γυναίκα της Ζάκυνθος* (1826-29), η *Τρίχα* (1833), *Εις Μεγιστάνα* (1844), που, μολονότι έχουν ως αντικείμενο αναφοράς πραγματικά πρόσωπα της επτανησιακής κοινωνίας, δεν έχουν στενά προσωπικό χαρακτήρα, αλλά αποτελούν κείμενα κοινωνικής κριτικής που μαρτυρούν τον κοινωνικό και αξιοθετικό ρόλο του ποιητή.

Δύο χαρακτηριστικά αξίζει να επισημάνουμε. Το πρώτο είναι η ευρηματικότητα και το καυστικό χιούμορ των σατιρικών του Σολωμού, που δείχνουν τη σχέση του με τη ντόπια σατιρική παράδοση. Το δεύτερο είναι η εκφραστική ευστροφία, η ωριμότητα και ο πλούτος της σατιρικής γλώσσας του Σολωμού, που καταρρίπτει το μύθο ότι ο ποιητής δεν ήξερε ελληνικά. Οι σάτιρες δείχνουν πως, όταν ο Σολω-

μός χειρίζεται το επτανησιακό ιδίωμα, δεν αντιμετωπίζει καμιά εκφραστική δυσκολία: οι σάτιρές του είναι όλες πολύστιχα και περίπου ολοκληρωμένα ποιήματα, δείγματα εκφραστικής δεξιοτεχνίας. Ανάμεσά τους, η πεζόμορφη σάτιρα *Η Γυναίκα της Ζάκυθος* αντιπροσωπεύει ένα από τα αριστουργήματα νεοελληνικού ιδιοματικού λόγου.

7. ΣΑΤΙΡΕΣ

7.1. ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ (1826)

*Εἰς τὴν ὥρᾳ πον σκιασμένος
καὶ παράξενᾳ ντυμένος
βγαίν' ὁ κλέφτης γιὰ νὰ κλέψῃ
κι ὁ φονιάς γιὰ νὰ φονέψῃ –
σ' ἄλλους τόπους ἐννοῶ
κλεψιές, φόνους, κι ὄχι ἐδῶ –
εἶδα ἐν' ὄνειρο μουρλό,
καὶ θὰ το διηγηθῶ.*

.....
*Ὅταν ἐπλάσαν τὰ χέρια,
πὺν σκορπίσανε τ' ἀστέρια,
τοῦ θνητοῦ τὰ σωθικά,
(καὶ τὰ πλάσανε καλὰ),
πρῶτ' ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα πάθια
τοῦ ἔχουν βάλει τὴ Συμπάθεια.
Καὶ τὴ ἐδιώξες ἐσύ,
σαν τὴ χήρᾳ τὴ φτωχῇ,
ἀπ' τὴ νιότη σου τὴν πρώτη,
γιὰ νὰ βάλεις τὴ Σκληρότη.
Αὐτὴ σόλεε νὰ ζητᾷς
τὸ ψωμί τῆς φτωχονλιᾶς,
καὶ τὸ διάφορο νὰ θες*

τρεις και τέσσερες φορές.
Κι ο φτωχός, αποριμένος,
σ' εσέ 'ρχότουν τρομασμένος,
για να πει με το θλιμμένο
χείλο: Το 'χω πλερωμένο!
Και στα πόδια σου να ρίξει
κλάψες μύριες, και να δείξει
τ' αχαμνά τα γερατειά του,
τη γυναίκα, τα παιδιά του,
και του ρούχου τα ξεσκλίδια
και του αμόλαες κερατίδια!
Κι έτσι δα, με τέτοιους φόνους,
για σαράντα πέντε χρόνους,
παντελώς δεν είναι θάμα,
μήτε αλλόκοτο το πράμα,
αν εσύφθασες να κρύψεις,
απ' τους φόβους για να λείψεις,
το σωρό του χρυσαφιού σου
και στες τράβες του σπιτιού σου.
Μα της φτώχειας η κατάρα,
δυστυχότατη τρομάρα,
θα πλακώσει την ψυχή σου
σαν η πλάκα το κορμί σου.
Κοίτα αν είν' Δικαιοσύνη
εκεί πάνου, για να κρίνει!
Δεν ηθέλησε ν' αφήσει
το κορμί σου να ψοφήσει
εισέ δρόμο ή σε καλύβα,
μα στην κάμαρη του Σκλίβα!
Εκεί σόμενε να φθάσεις,
και το λογικό να χάσεις –
.....

Εκεί, ενώ σ' αυτό το σπίτι
εκοπίαζες με τη μύτη,
κάνοντας σαν τα παιδάκια,
όταν φκιάνουν φυσουνάκια,

σου σηκώναν κάποιοι τσάφοι
το κλεμμένο το χρυσάφι
Εκεί εστέκαν, ενώ σόβγαινε
τον θανάτου ο γογγυσμός,
τον αγρίκουναν, κι ετρέμανε
μη δεν ήτανε ο στερνός.
Κάνε εμπόρειες απ' το βιο σου,
έπειτ' απ' το θάνατό σου
και της φτωχουλιάς ν' αφήσεις
και τα στόματα να κλείσεις.
Αλλά ο Διάολος εφάνηκε
στο πλευρό σου αδερφικάτα,
όταν έγγραφες τη διάτα·
.....

Κι έτσι μ' όλο σου τ' ασήμι
μνέσκεις άκλαφτο ψοφίμι
Όπως έζησες πεθαίνεις
κι εκεί μέσα ο ίδιος μένεις,
με ξεμντερά τα νύχια
μαθημένα στα προστύχια·
Θέλω να σε ιδώ, σκυλί!
Κι έτσι λέοντας, το σπαθί,
το καπέλο, του πετάει
και στην πλάκα ευθύς χονμάει.
Ο παπάς εκεί γυρμένος
και στα χείλα του αφρισμένος
πολεμάει να την ανοίξει·
κι ό,τι αρχίνησε να τριίξει,
εγώ πόλεα μην ορμήσει
και το λείψανο χτυπήσει,
τρέχω γλήγορα κοντά
για να πω: Μωρέ παπά!
Είναι ο μαύρος πεθαμένος!
Αλλά εξύπνησα ιδρωμένος.

(Απ. 1, 291.295-298.1-8/122-165/171-187/200-219)

72. ΤΟ ΣΑΤΙΡΙΚΟ ΤΟΥ 1833
(Η ΤΡΙΧΑ)

Εδιάβασα, μου φαίνεται, σε γαλλική φυλλάδα
να λέει κανείς τα ονείρατα πως είναι κονταμάδα.
Αλλιώς για μένανε φρονώ, γιατί' όποιος τα ξετάζει
και της καρδιάς και τον νοός πολλά κρυφία σπουδάζει.
.....

Την ώρα οπού ο πόντικας βγαίνει και περπατάει
Και βρίσκει την ξυλόγατα και μέσα ξάφνον πάει
– Λέω για τη νύχτα, επειδή σώζονται κι από κείνα
που πλατιά μέρα σπρώχνει τα η απελπισιά και πείνα –
έβλεπα ορθόνε στο ταβλί το χάρτινο φλαρούλη,
οπ' όταν είναι για βροχή βγάνει το κακαβούλι,
κι ιδού στην άκρα σιωπή βγάνει καπνό και ζέστη
ως όταν χύνουν κρύο νερό μες στον αψύν ασβέστη.
Ομπρός του βρίσκεται ένας νιος με περίσσια,
Ψηλό ταβλί, μικρός ο νιος, κι έρχεται ο φλόρης ίσια.
Κι ω θάμα! Ανεί τα μάτια του, τον τρέμουν τα γενάκια,
κι αστράψαν στο χαμόγελο τα μαργαριταράκια,
και μισοκλεί τα βλέφαρα και το παιδί κοιτάει
και ξεροβήχει τρεις φορές και τέλος αρχινάει:
«Καλό, παιδί μου, είναι κανείς να σκάφτει σε μνημούρι
και να χτυπάει τα κόκαλα στον ζωντανού τη μούρη...»

Τα μάτια νυώνει και καλά ειρωνικά κοιτάει,
σφυρίζει ωςάν τον άνθρωπο που καβουρολογάει.
Κι ιδού που παρεσιάζεται σα μία ανθρώπου εικόνα,
πότρεμε κι εμουρμούριζε ωςάν τον καλαμιώνα.
Ομπρός στο φλόρη ετίναξε κάτι χαρτιά κι εχάθη.
Κι αντός τα πήρε, τ' άπλωσε, κι ο νιος ξανοίγει ομπρός του
κάτι γραφές ερωτικές που 'τανε της μητρός του.
* * * * * τες γραφούλες
μέσα σε μια μικρό τσουφί, και στο τσουφί τριχούλες.
Ήταν με γράμματα λεπτά γραμμένο σε τρία μέρη,

κι ο φλάρης έλεγε του νιού ζυγώνοντας το χέρι
«Αχ νιότη! Φεύγει δα κι αυτή, φεύγει και αποθνήσκει,
όμως ο φλάρης που μιλεί, παιδί μου, πάντα μνήσκει
.....

Εγώ είχα πάντα την πεποίθησή πως δεν άξιζες τίποτα,

ξεχωριστά όταν έκαμες μια κάποια ομιλία,
που το 'να άφηνες γλήγορα κι έμπαινες σ' άλλα τρία,
σα μαϊμού (συνώρεση, αν ένας φλάρης βγάλει
ετούτη την παρόμοιαση που δεν την είπαν άλλοι),
που το μεγάλο κάστανο που τς έριξαν το σφίγγει
και βγάνει χαρχατούρισμα από το αισχρό λαρύγγι,
σιμώνει τα μπομπόχερα στη μπομπερή μουσούδα,
συχνοχτυπάει τα βλέφαρα και τον πετάει τη φλούδα,
κι ό,τ' άρχισε να το γευθεί, αφήνει να της πέσει,
κι αδράχνει γύρον που γελούν χαρτί, μαντίλι, φέσι.
Χεροκροτεί κάποιος τρελός, κι αμέσως όλ' οι άλλοι
χεροκροτούν στο δρόμο ομού, και γέλωτες μεγάλοι.
Εύγε και μη σε γνοιάζει δα το πράμα να ταιριάζει,
γιατί καλά μοιάζεις αυτή, οπού κακά μάς μοιάζει.
.....

Κάτι μεγάλα ζύγη ιδού * * * δεξιά
βρίσκεται μέσα ο δόχτορας και το τσουφί ζερβία.
Στην άκρη ο φλάρης του ταβλιού το πόδι αντιστηλώνει,
βροντάει τους δίσκους τρεις φορές και τέλος τούς υψώνει,
και ίσια ανάερα εμείνανε τη μια μεριά την άλλη,
γέρνουν κατά το δόχτορα και πέφτουν κάτω αγάλι.
Τα δάχτυλα του ζυγιαστή χαμένα εσταματήσαν,
τα χάρτινά του μάγονλα αναψοκοκκινίσαν.
Στο δίσκο το βαρύτερο εκοίταξε ερευνώντας
Κι εχαμογέλασε γλυκά την κεφαλή κινώντας.
Κατ' ήyre, ρίχνει το μακριά, κι ήτον μια μύγα ψόφια,
μικρή, ξερή, κουτσόφτερη, κι ούτε δεν είν' ατόφια.
Και τη δουλειά εξανάρχισε, κι αναπαημό δεν είχα
απάνου πάντα ο δόχτορας και πάντα κάτω η τρίχα.

*Η κάμερά μου εβρόντουνε κι εγιόμωσε όλη σκόνη,
και μέσα μου έλεα τι θα λεν οι μαύροι μου γειτόνοι.*

Ο θόρυβος των ζυγαριών ήταν ακατάπαυτος όπως κάνει ο
ψωμάς εδώ στην Κέρκυρα τη νύχτα. Τότε τον λυπήθηκα
και ήθελα να πάω να τον θάλω έξω. Όταν όμως κανείς
κώθει πως κιντυνεύει ο ίδιος, ξεχνά τους άλλους – γιατί

*Στη ζέστη ο φλάρης του χορού μία ματιά μου ρίχνει
* * * * στο πάτωμα μου δείχνει,
κι εγώ που λέω μη με καλεί στα ζύγη να με βάλει
μέσα η ψυχή μου εθύμωσε, σέρνω φωνή μεγάλη,
και βρίσκομ' έξυπνος, γυμνός, έξω από το κλινάρι
και με τα χέρια που έτρεμαν εις το λαιμό του φλάρη.
Είναι βουβός, αναίσθητος και ξεμασκαρωμένος,
ωσάν καπνός εχάθηκαν τα ζύγη, ο ζυγιασμένος.
Έμεινα, εστέναξα βαριά· το παν εσιωπούσε,
μες στην αυλή μου ο κόκορος βραχνόφωνα λαλούσε.
* * * * στην υπνοφαντασιά μου
θωρώ τες τρίχες, τα μαλλιά και τες γραφάδες χάμου.
Τ' όνειρο πρώτα επίστευα, και τώρα δεν πιστεύω,
τρίβω τα μάτια, τα θωρώ, πιάνω, τα πασπατεύω,
τα συμμαζώνω, κι έπειτα που 'δα η κυρά τι γράφει
κοντά στο φλάρη τα 'βαλα που εμύριζε από δειάφη.*

*Καλ' όνειρο, στη Ζάκυνθο τίναξε τα φτερά σου
και πες που τ' άλλα ονειράτα θέλ' έρθουνε κοντά σου,
και πες, α ρωτηθείς για με: «Την κρίση του μη χάσει
τρέμει πολύ και δεν μπορεί καθόλου να γελάσει.»*

(Απ. 2, 251.1-4.13-28, 252.29-30.42-54, 253, 254)

7.3. Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΗΣ ΖΑΚΥΘΟΣ (1826-1829)

Κεφάλαιο I

1. Εγώ Διονύσιος Ιερομόναχος, εγκάτοικος στο ξωκλήσι του Αγίου Λύπριου, για να περιγράψω ό,τι στοχάζομαι λέγω:
2. Ό,τι εγύριζα από το μοναστήρι του Αγίου Διονυσίου, όπου είχα πάει για να μιλήσω με έναν καλόγερο για κάτι υπόθεσες ψυχικές,
3. Και ήτανε καλοκαίρι, και ήταν η ώρα οπού θολώνουνε τα νερά, και είχα φθάσει στα Τρία Πηγάδια, και ήταν εκεί τριγύρου η γη όλο νερά, γιατί πάνε οι γυναίκες και συχνοβγάνουνε,
4. Εσταμάτησα σε ένα από τα Τρία Πηγάδια, και απιθώνοντας τα χέρια μου στο φιλιατρό του πηγαδιού έσκυφα να ιδώ αν ήτουν πολύ νερό.
5. Και το είδα ως τη μέση γιομάτο και είπα: Δόξα σοι ο Θεός.
6. Γλυκιά η όροσιά που στέρνει για τα σπλάχνα του ανθρώπου το καλοκαίρι, μεγάλα τα έργα του και μεγάλη η αφχαριστία του ανθρώπου.
7. Και οι δίκαιοι κατά τη Θεία Γραφή πόσοι είναι; Και συλλογίζοντας αυτό επαιζάνε τα μάτια μου στα χέρια μου οπού ήτανε απιθωμένα στο φιλιατρό.
8. Και θέλοντας να μετρήσω με τα δάχτυλα τους δίκαιους ασήκωσα από το φιλιατρό το χέρι μου το ζερβί, και κοιτώντας τα δάχτυλα του δεξιού είπα: Τάχα να είναι πολλά;
9. Και αρχίνησα και εσύγκρενα τον αριθμό των δικαίων οπού εγνώριζα με αυτά τα πέντε δάχτυλα, και βρίσκοντας πως ετούτα επερισσεύανε ελιγότεψα το δάχτυλο το λιανό, κρύβοντάς το ανάμεσα στο φιλιατρό και στην απαλάμη μου.

10. Και έστεκα και εθεωρούσα τα τέσσερα δάχτυλα για πολλή ώρα, και αιστάνθηκα μεγάλη λαχτάρα, γιατί είδα πως ήμουν στενεμένος να λιγοστέψω, και κοντά στο λιανό μου δάχτυλο έβαλα το σιμοτινό του στην ίδια θέση.
11. Εμνέσκανε το λοιπόν αποκάτου από τα μάτια μου τα τρία δάχτυλα μοναχά, και τα εχτυπούσα ανήσυχα απάνου στο φιλιατρό για να βοηθήσω το νου μου να εύρει κάνε τρεις δίκαιους.
12. Αλλά επειδή αρχινήσανε τα σωθικά μου να τρέμουνε σαν τη θάλασσα που δεν ησυχάζει ποτέ,
13. Ασήκωσα τα τρία μου έρμα δάχτυλα και έκαμα το σταυρό μου.
14. Έπειτα θέλοντας να αριθμήσω τους άδικους, έχωσα το ένα χέρι μες στην τσέπη του ράσου μου και το άλλο ανάμεσα στο ζωνάρι μου, γιατί εκατάλαβα, αλίμονον! πως τα δάχτυλα δεν εχρειαζόντανε ολότελα.
15. Και ο νους μου εξαλίστηκε από το μεγάλο αριθμό· όμως με παρηγορούσε το να βλέπω πως καθένας κάτι καλό είχε απάνου του. [. . .]
16. Και μου ήρθε στο νου μου περσότερο από όλους αυτούς η γυναίκα της Ζάκυθος, η οποία πολεμάει να βλάφτει τους άλλους με τη γλώσσα και με τα έργατα, και ήταν έχθρισα θανάσιμη του έθνους. [. . .]

Κεφάλαιο 2

1. Το λοιπόν το κορμί της γυναικός ήτανε μικρό και παρμένο,
2. Και το στήθος σχεδόν πάντα σημαδεμένο από τες αδέλλες που έβανε για να ρουφήξουν το τηχτικό, και από κάτω εκρεμόντανε δύο θυζιά ωσάν καπνοσακούλες.

3. Και αυτό το μικρό κορμί επερπατούσε γοργότατα, και οι αρμοί της εφαινότανε ξεχλειδωτοι.
4. Είχε το μούτρο της τη μορφή του καλαποδιού, και έβλεπες ένα μεγάλο μάκρο αν κοιτάζες από την άκρη του πιγουνιού ως την άκρη του κεφαλιού.
5. Εις την οποία ήτανε μία πλεξίδα στρογγυλοδεμένη και από πάνω ένα χτένι θεόρατο.
6. Και όποιος ήθελε σμύσει την πιθαμή για να μετρήσει τη γυναίκα, ήθελ' εύρει το τέταρτο του κορμού στο κεφάλι.
7. Και το μάγουλό της εξερνούσε σάγριο, το οποίο <ήταν> πότε ζωντανό και πότε πονιδιασμένο και μαραμένο.
8. Και άνοιγε κάθε λίγο ένα μεγάλο στόμα για ν' αναγελάσει τους άλλους, και έδειχνε τα κάτω δόντια τα μπροστινά μικρά και σάπια, που εσμίγανε με τα απάνου που 'τανε λευκότατα και μακρία.
9. Και μόλον που 'τανε νια, οι μηλίγγοι και το μέτωπο και τα φρύδια και η κατεβασία της μύτης γεροντίστικα,
10. Πάντα γεροντίστικα, όμως ξεχωριστά όταν ακουμπούσε το κεφάλι της εις το γρόθο το δεξί μελετώντας την πονηριά.
11. Και αυτή η θωριά η γεροντίστικη ήτανε ζωντανεμένη από δύο μάτια λαμπρά και ολόμαυρα, και το ένα ήτανε ολίγο αλληθώρικο.
12. Και εστριφογυρίζανε εδώ και εκεί γυρεύοντας το κακό, και το βρίσκανε και όπου δεν ήτουν.
13. Και μες στα μάτια της άστραφτε ένα κάποιον τι που σ' έκανε να στοχαστείς ότι η τρελάδα ή είναι λίγο που την άφησε ή κοντεύει να την κυτριάσει.
14. Και τούτη ήταν η κατοικιά της ψυχής της πονηρής και της αμαρτωλής.
15. Και εφάνερωνε την πονηρία και μιλώντας και σιωπώντας.
16. Και όταν εμιλούσε κρυφά για να θλάψει τη φήμη του

- ανθρώπου, έμοιαζε η φωνή της με το ψιθύρισμα του φα-
θιού πατημένο από το πόδι του κλέφτη.
17. Και όταν εμίλειε δυνατά, εφαινότουνα η φωνή της εκείνη
οπού κάνουν οι άνθρωποι για να αναγελάσουν τους άλλους.
 18. Και μολοντούτο, όταν ήτουν μοναχή, επήγαινε στον
καθρέφτη, και κοιτώντας εγέλουνε κι έκλαιε,
 19. Και εθάρρειε πως είναι η ωραιότερη απ' όσες είναι στα
Εφτάνησα.
 20. Και ήταν για να χωρίζει ανδρόγενα και αδέρφια επιδέξια
σαν το Χάρο.
 21. Και όταν έβλεπε στον ύπνο της το ωραίο κορμί της αδελ-
φής της εξύπναε τρομασμένη.
 22. Ο φθόνος, το μίσος, η υποψία, η ψευτιά τής ετραβούσα-
νε πάντα τα σωθικά,
 23. Σαν τα βρωμόπαιδα της γειτονιάς τα βλέπεις ξεντερολοί-
σμένα και λερωμένα να σημαίνουν τα σήμαντρα του πα-
νηγυριού και βουρλίζουν τον κόσμο.
 24. Αλλά μιλώντας πάντα για τα κακά των άλλων γυναικών
έσωσε ο νους της και επυρώθηκε,
 25. Και αισθανότουνα μία κάποια γλυκάδα εις το να τα ξανα-
μελετάει μονάχη της.
 26. Μολοντούτο εβαστιότουνα από τα κακά έργατα.
 27. Αλλά επειδή αγρίκουνε που την έλεγαν άσκημη, εβλά-
φτηκε η φιλαυτία της και εκριμάτισε.
 28. Και στο τέλος δεν είχε κράτο . . .

Κεφάλαιο 3

1. Και εσυνέβηκε αυτές τες ημέρες οπού οι Τούρκοι επο-
λιορκούσαν το Μισολόγγι, και συχνά ολημερνίς και κάπο-
τε οληνυχτίς έτρεμε η Ζάκυθο από το κανόνισμα το πολύ.

2. Και κάποιες γυναίκες Μισολογγίτισσες επερπατούσαν τριγύρω γυρεύοντας για τους άνδρες τους, για τα παιδιά τους, για τ' αδέρφια τους που επολεμούσανε.
3. Στην αρχή εντρεπόντανε νά 'θγουνε και προσσιμένανε το σκοτάδι για ν' απλώσουν το χέρι, επειδή δεν ήτανε μαθημένες. [. . .]
6. Αλλά όταν επερισσέψανε οι χρείες εχάσανε την ντροπή, ετρέχανε ολημερνίς.
7. Και όταν εκουραζόντανε εκαθόντανε στ' ακρογιάλι κι ακούανε, γιατί εφοβόντανε μην πέσει το Μισολόγγι.
8. Και τες έβλεπε ο κόσμος να τρέχουνε τα τρίστρατα, τα σταυροδρόμια, τα σπίτια, τα ανώγια και τα χαμώγια, τες εκκλησίες, τα ξωκλήσια γυρεύοντας.
9. Και ελαβαίνανε χρήματα, πανιά για τους λαθωμένους.
10. Και δεν τους έλεγε κανένας το όχι, γιατί οι ρώτησες των γυναικών ήτανε τες περισσότερες φορές συντροφευμένες από τες κανονιές του Μισολογγιού και η γη έτρεμε ακάτου από τα πόδια μας.
11. Και οι πλέον πάμφτωχοι εβγάνανε το οβολάκι τους και το δίνανε και εκάνανε το σταυρό τους κοιτάζοντας κατά το Μισολόγγι και κλαίοντας.

Κεφάλαιο 4

-
6. Και ιδού μεγάλη ταραχή ποδιών, οπού πάντοτες αύξαινε.
 7. Και εσταμάτησε κοιτάζοντας κατά τη θύρα και φουσκώνοντας τα ρουθούνια της.
 8. Και ιδού παρесиάζουνται ομπρός της οι γυναίκες του Μισολογγιού. Εβάλλανε το δεξί τους στα στήθια και επροσκυνήσανε· και εμείνανε σιωπηλές και ακίνητες.
 9. «Και έτσι δα, πώς; Τι κάνουμε; Θα παίζουμε; Τι ορίζετε,

κυράδες; Εκάμετε ανεβαίνοντας τόση ταραχή με τα συρτοπάπουτσα, που λογιάζω πως ήρθετε να μου δώσετε προσταγές».

10. Και όλες εμείνανε σιωπηλές και ακίνητες· αλλά μία είπε: «Αμ' έχεις δίκιο. Είσαι στην πατρίδα σου και στο σπίτι σου, και εμείς είμαστε ξένες και όλο σπρώξιμο θέλουμε».
11. Και ετότες η γυναίκα της Ζάκυθος την αντίσκαψε και αποκρίθηκε: «Κυρά δασκάλα, όλα τα χάσατε, αλλά από εκείνο που ακούω η γλώσσα σάς έμεινε.
12. »Είμαι στην πατρίδα μου και στο σπίτι μου; Και η αφεντιά σου δεν ήσουνα στην πατρίδα σου και στο σπίτι σου;
13. »Και τι σας έλειπε, και τι κακό είδετε από τον Τούρκο; Δε σας άφηνε φαητά, δούλους, περιβόλια, πλούτια; Και δόξα σοι ο Θεός είχατε περισσότερα από εκείνα που έχω εγώ.
14. »Σας είπα εγώ ίσως να χτυπήστε τον Τούρκο, που ερχόστανε τώρα σε με να μου γυρέψετε και να με βρίσετε;
15. »Ναίσκε! Εβγήκατε όξω να κάμετε παλικαριές. Οι γυναίκες επολεμούσατε (όμορφο πράμα που ήθελ' ήστανε με τουφέκι και με δελέσι· ή εβάνετε και βρακί;). Και κάτι εκάμετε στην αρχή, γιατί επήρετε τα άτυχα παλικάρια της Τουρκιάς ξάφνου.
16. »Και πώς εμπόρειε ποτέ του να υποφτευτεί τέτοια προδοσία; Τό 'θελε ο Θεός; Δεν ανακατωνόστανε με δαύτον μέρα και νύχτα;
17. »Τόσο κάνει και εγώ να μπήξω το μαχαίρι μες στο ξημέρωμα στο λαμό του αντρός μου (που να τονέ πάρει ο διάολος).
18. »Και τώρα που βλέπετε πως πάνε τα πράματά σας κακά, θέλετε να πέσει το βάρος απάνου μου.
19. »Καλή, μά την αλήθεια. Αύριο πέφτει το Μισολόγγι, βάνουνε σε τάξη την Ελλάδα τη ζουρλή οι βασιλιάδες, εις τους οποίους έχω όλες μου τες ελπίδες,

20. »Και όσοι μένουνε από τον ξελοθρεμό έρχονται στη Ζάκυθο να τους θρέψουμε, και με την κοιλιά γιομάτη μάς βρίζουνε».
21. Λέοντας εσιώπησε ολίγο κοιτάζοντας μες στα μάτια τες γυναίκες του Μισολογγιού.
22. «Και έτσι ξέρω και μιλώ και εγώ, ναι ή όχι; Και τώρα θα τι ακαρτερείτε; Ευρήκετε ίσως ευχαρίστηση να με ακούτε να μιλώ;
23. »Εσείς δεν έχετε άλλη δουλειά παρά να ψωμοζητάτε. Και, να πούμε την αλήθεια, στοχάζομαι πως θε να 'ναι μία θαράπαψη για όποιον δεν ντρέπεται.
24. »Αλλά εγώ έχω δουλειά. Ακούστε; έχω δουλειά». Και φωνάζοντας τέτοια δεν ήτανε πλέον το τριπίθαμο μπουρίκι, αλλά εφάνηκε σωστή.
25. Γιατί ασηκώθηκε με μεγάλο θυμό στην άκρη των ποδιών, και μόλις άγγισε το πάτωμα και εγκρίλωσε τα μάτια, και το άβλαστο μάτι εφάνηκε αλληθώρικο και το αλληθώρικο έσιαξε. Και εγίνηκε σαν την προσωπίδα την ύψινη σπού χύνουνε οι ζωγράφοι εις τα πρόσωπα των νεκρών για να * *
26. Και όποιος την έβλεπε να ξανάρθει στην πρώτη της μορφή έλεγε: Ο διάβολος ίσως την είχε αδράξει, αλλά εμετάνωσε και την άφησε, για το μίσος που έχει του κόσμου.
27. Και η θυγατέρα της κοιτάζοντάς την εφώναξε και οι δούλοι εξαστόχησαν την πείνα τους, και οι γυναίκες του Μισολογγιού εκατέβηκαν χωρίς να κάμουνε ταραχή.
28. Ετότες η γυναίκα της Ζάκυθος θάνοντας την απαλάμη απάνου στην καρδιά της και αναστενάζοντας δυνατά είπε:
29. «Πώς μου χτυπάει, Θε μου, η καρδιά, που μου έπλασες τόσο καλή!

30. »Με συγχύσανε αυτές οι πόρνες! Όλες οι γυναίκες του κόσμου είναι πόρνες.
31. »Αλλά εσύ, κόρη μου, δε θε να 'σαι πόρνη σαν την αδελφή μου και σαν τες άλλες γυναίκες του τόπου μου!
32. »Κάλλιο θάνατος. Και εσύ, μάτια μου, εσκιάχτηκες. Έλα, στάσου ήσυχη, γιατί αν αναδευτείς από αυτήν την καθίκλα κράζω ευτύς οπίσω εκείνες τες στρίγκλες και σε τρώνε».
34. Και η γυναίκα ετότες εμπήκε στο δώμα της.
35. Και σε λίγο έγινε μεγάλη σιωπή, <και> άκουσα το κρεβάτι να τρίζει πρώτα λίγο και κατόπι πολύ. Και ανάμεσα στο τριξίμο εβγαίνανε λαχανιάσματα και γογγυσμοί,
36. Καθώς κάνουν οι βαστάζοι όταν οι κακότυχοι έχουν βάρος εις την πλάτη τους ανυπόφορτο.
37. Και έφυγα από την πέτρα του σκανδάλου εγώ Διονύσιος Ιερομόναχος. Και ό,τι έβγαίνα από τη θύρα του σπιτιού απάντηξα τον άνδρα της γυναικός οπού ανέβαινε.

Κεφάλαιο 6

6. Και μια φωνή δυνατή και ογλήγορη μου εδάρεσε την ακουή λέγοντας:
7. Ω Διονύσιε Ιερομόναχε, το μέλλοντα θε να γένει τώρα για σε παρόν. Ακαρτέρει και θλέπεις εκδίκησιν του Θεού.
8. Και μία άλλη φωνή μού είπε τα ίδια λόγια τραυλίζοντας.
13. Είδα αντίκρυ από τον καθρέφτη στην άκρη της κάμερας ένα κρεβάτι, και κοντά στο κρεβάτι ένα φως. Και εμφανότουνα πως δεν ήτουνα μες στο κρεβάτι τίποτες, και απάνου ήτανε πολλή μύγα κουλουμωτή.
14. Και απάνου στο προσκέφαλο είδα σα μία κεφαλή ακίνητη και λιανή σαν εκείνες που κάνουνε στα χέρια και στα στήθια οι πελαγίσοι με το βελόνι.

15. Και είπα μέσα μου: Ο Κύριος μου έστειλε ετούτη τη θωριά για σύμβολο σκοτεινό της θέλησής του.
16. Για τούτο εγώ, παρακαλώντας θερμά τον Κύριον να καταδεχτεί να με βοηθήσει για να καταλάβω αυτό το σύμβολο, εσίμωσα το κρεβάτι.
17. Και κάτι αναδεύτηκε μες στα σεντόνια τα λερωμένα και ξεντερολοϊσμένα και αιματοωμένα.
18. Και κοιτάζοντας καλύτερα στην εικόνα του προσκέφαλου εταραχτήκανε τα σωθικά μου, γιατί από ένα κίνημα που έκαμε με το στόμα εγνώρισα τη γυναίκα της Ζάκυθος που εκοιμότουνα σκεπασμένη από το σεντόνι ως το λαιμό, όλη φθαρμένη από το τηχτικό.

Κεφ. άλιτο 7

8. Ξάφνου η γυναίκα έδγαλε το χέρι από το σεντόνι και εχτύπησε, και οι μύγες αστηκωθήκανε.
9. Και ανάμεσα στη βουή οπού εκάνανε άκουσα τη φωνή της γυναικός οπού εφώναξε: Όξω, πόρνη, από 'δώ. Δε σου δίνω μήτε ένα ψίχαλο.
10. Και ετίναξε το χέρι όξω από το κρεβάτι σα για να διώξει μακριά την αδελφή της που της φαινότουνα πως ήλθε να διακονέψει.
11. Και εξεσκεπάστηκε σκεδόν όλη από το λερωμένο σεντόνι και εφάνηκε ένα φοφογάτσουλο οπού ξετρουπώνει από την κροπιά ένας ανεμοστρούφουλας.
12. Αλλά εχτύπησε το χέρι της σε μια κάσα πεθαμένου, που ευρέθηκε εκεί ξάφνου, και εκόπηκε το όνειρο της αμαρτωλής.
13. Και άνοιξε τα μάτια της, και βλέποντας την κάσα ανατρίχιασε, γιατί εσχιάχτηκε μη τη βάλανε εκεί στοχάζοντάς τηνε πεθαμένη.

14. Και ετοιμαζότουν να φωνάξει δυνατά για να δείξει πως δεν επέθανε, αλλά ιδού προβαίνει από την κάσα μία κεφαλή γυναίκεια φθαρμένη και αυτή από το τηχτικό, που αγκαλά και πλέον ηλικιωμένη πολύ της έμοιαζε.
15. Πηδάει στη ζερβιά του κρεβατιού, αλλά εχτύπησε τη μούρη της σε μίαν άλλη κάσα, και όξω από αυτή ένα κεφάλι γέρου, και ήτανε ο γέρος που εγνώριζα.
16. Και έτσι εγνώρισα ότι έμελλε της γυναικός βρεθεί πριν ξεφυγήσει ανάμεσα στον πατέρα της και στη μάνα της και στη θυγατέρα της.
17. Και έφριξα και έστριψα στην αντίκρυ μερία το πρόσωπό μου, και εξανάσανε το μάτι μου στον καθρέφτη, ο οποίος δεν έδειχνε παρά τη γυναίκα μοναχή και εμέ και το φως.
18. Γιατί τα σώματα των άλλων τριών ησυχάσανε στο μνήμα τους, από τα οποία θα πεταχτούν όταν θαρέσει η Σάλπιγγα,
19. μαζί μ' εμέ, το Διονύσιο τον Ιερομόναχο, μαζί με τη γυναίκα της Ζάκυθος, μαζί με όλα τα τέκνα του Αδάμ στη μεγάλη κοιλάδα του Ιωσαφάθ.

Κεφάλαιο 8

1. Αλλά η μάνα της χωρίς να κοιτάζει κατά τη θύρα, χωρίς να κοιτάζει τη θυγατέρα της, χωρίς να κοιτάζει κανέναν, αρχίνησε:
2. Ετούτη τη στιγμή το μάτι και το αυτί του παιδιού σου σε παραμονεύει από την κλειδωνότρουπα, και σε απομακρύνει, γιατί σκιάζεται το κακό σου. Και έτσι έκαμες και εσύ μ' εμέ.
3. Για τούτο σόδωσα την κατάρα μου γονατισμένη και ξέπλεκη εις την πίκρα της ψυχής μου, όταν ασήμαιναν όλες οι εκκλησίες την ημέρα του Πάσχα.

4. Σ' την ξανάδωσα μίαν ώρα πριν ξεψυχήσω και τώρα σ' την ξαναδίνω, κακό και ανάποδο θηλυκό.
5. Και η τριδιπλή κατάρρα θέλει είναι αληθινή και ενεργητική στο κορμί σου και στην ψυχή σου, καθώς είναι αληθινά και ενεργητικά στον φαινόμενο και στον αόρατο κόσμο τα τρία προσώπατα της Αγίας Τριάδας.
6. Έτσι λέοντας έβγαλε ένα ζωνάρι που ήτανε του ανδρός της, το χουχούλισε τρεις φορές και το πέταξε μες στα μούτρα της.
7. Και ο γέρος ετραύλισε ετούτα τα ύστερα λόγια, και η παιδούλα αναδεύθηκε στο κόκκινο προσκέφαλο σαν το μισοσκοτωμένο πουλί.

Κεφάλαιο Έβδομο

1. Και εχαθήκανε με τες κάσες, και η γυναίκα μοναχά ετότες άκουσε δύναμη να μπορέσει να πεταχτεί.
2. Και εχύθηκε πηδώντας ψηλά σα τ' άστρο το καλοκαίρι που στον αέρα χύνεται δέκα οργιές άστρο.
3. Και εχύπησε στον καθρέφτη και οι μύγες εφύγανε και εβουίζανε στο πρόσωπό της κουλουμωτές.
4. Και αυτή, λογιάζοντας πως ήταν οι γονέοι της, έτρεχε εδώ και εκεί,
5. Ανοιγοκλειώνοντας τη φούχτα κάτι νά 'βρει για διαφέντεψη, και ήρφηκε το ζωνάρι, και με κείνο άρχισε να χτυπάει.
6. Και όσο εχτυπούσε, τόσο οι μύγες εβουίζανε, και τόσο αυτή εκατατρόμαζε, όσο που τέλος πάντων έχασε το νου της ολότελα. Και την άφησε ο νους, αλλά τα πάθη δεν την αφήσανε, η υποψία, η σκληρότη, η κακία, το αναγέλασμα κτλ.
7. Γιατί τρέχοντας με το πουκάμισο, που η φιλόργυρη το 'χε κάμει κοντό, έτρεξε το μάτι της στον καθρέφτη,

8. και εσταμάτηξε και δεν εγνώρισε τον εαυτό της, και άπλωσε το δάχτυλο και αναγέλασε:
9. «Ω κορμί, ω κορμί! Τι πουκάμισο! Ε καταλαβαίνω εγώ. Και ποιος πονηρός μπορεί να μου κρύψει την πονηρία του; Εκείνο το πουκάμισο με κάνει να καταλάβω πως καμώνεται τρέλα για να 'ν' έτοιμος να κριματίσει.
10. »Αλλά ποιος να 'ναι; Μά την αλήθεια που της μοιάζει ολίγο. Αα! είς' εσύ, μπομπόκορμο, βρομοπόρνη, μυγόχεςμα του σπιταλιού, τσίμπλα της γουρούνας, σκατή, γαϊδούρα, κροπολόγα.
11. »Νά, τέλος πάντων, ό,τι σου προφήτιστα, και οι φίλοι σου <οι> ηγαπημένοι. Δε σόμεινε μήτε δισκάρι να διακονεύεις με δαύτο.
12. »Είσαι στα χέρια μου. Τι θέλεις; Να σου κάμω ψυχικό; Τώρα σ' το κάνω. Να ιδώ α σου μείνει φωνή να πεις πως είμαι μουρλή».
13. Έτσι λέοντας έκαμε ένα γύρο και εβάλθηκε με μεγάλη λύσσα να χορεύει, και το πουκάμισο το κοντό ευρισκόνουνα στο πρόσωπό της. Και τα μαλλιά, μαύρα και λιγδωμένα, έλεγε πως είναι φιδόπουλα οπού γένονται ανάμεσό τους κομμάτια απάνου στον κορνιαχτό.
14. Και στη ζέστα του χορού έκανε με το ζωνάρι μία θηλιά, και ο χορός εβάσταξε όσο να κάνει τη θηλιά.
15. Και είπε: «Ακλούθα με από πίσω από τον καθρέφτη, να σου κάμω το ψυχικό.
16. »Γιατί έρχεται κάπου κάπου ο γαϊδαρος ο γιατρός, οπού θα σ' έχει και εκείνος, και του σκαρφίστηκε πως είμαι άρρωστη».
17. Και επήγε οπίσω από τον καθρέφτη, και την άκουα να κάνει μεγάλη ταραχή.
18. Και έσκασε ένα γέλιο μεγάλο που αντιβούισε η κάμερα φωνάζοντας: Νά, μάτια μου, το ψυχικό.

19. Τότε έπεσα με τα γόνατα χάμου να κάμω δέηση για να την κάμει ο Κύριος να μην είναι έξω φρενών κάνε για το λίγο ακόμη πόνει να ζήσει, και να της πάψει η κακία.
20. Και τελειωμένη η δέηση κοιτάξα χάμου οπίσω από τον καθρέφτη στοχάζοντάς τηνε λιγωμένη, και δεν ήτον εκεί.
21. Και αιστάνθηκα το αίμα μου να τραβήχθει από τα μάγουλά μου.
22. Και έπεσε το κεφάλι απάνου στα στήθια μου, και είπα μέσα μου:
23. Ο Θεός ξέρει πού έφυγε η δύστυχη, ενώ επαρακάλεια για αυτήν με τη θερμή της ψυχής μου.
24. Και επέρασα πέρα με το κεφάλι σκυφτό και στοχασμένο να πάω να την εύρω.
25. Και άκουσα στο μέτωπο κάποιον τι που μ' εχτύπησε κι έπεσα ξαφνισμένος τ' ανάσκελα.
26. Και είδα τη γυναίκα της Ζάκυθος που εκρεμότουνα και εκυμάτιζε.

(Αλ. 2, 33-41.1-5, 43-51.5-10)